

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA REFLEKSIV TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Hulkaroy Babayeva

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti Farg'ona filiali o'qituvchisi

E-mail: hulkaroybabayeva@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada hozirgi kundagi ta'limni rivojlantirish uchun foydalanilayotgan refleksiv texnologiyalar, kadrlar tayyorlash milliy dasturida belgilangan asosiy vazifalardan biri chuqur nazariy va amaliy bilimlar bir qatorda tanlagan sohasi bo'yicha mustaqil faoliyat ko'rsata oladigan, o'z bilimi va malakasini mustaqil ravishda oshirib boradigan, masalaga ijodiy yondashilgan holda muammoli vaziyatlarni to'g'ri aniqlab, tahlil qilib, yoritib berilgan.

Kalit so'z: refleksiv, mustaqil, tayyorgarlik, qobiliyat, ijodiy imkoniyat, kompetentlik, intellekt.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рефлексивные технологии, используемые для развития образования сегодня, одной из основных задач, определенных в национальной программе подготовки кадров, являются глубокие теоретические и практические знания, правильно выявляются, анализируются и освещаются проблемные ситуации при творческом подходе к проблеме.

Ключевые слова: рефлексивный, самостоятельный, обучение, способности, творческие способности, компетентность, интеллект.

ABSTRACT

In this article, reflexive technologies used for the development of education today, one of the main tasks defined in the national personnel training program, is deep theoretical and practical knowledge. problem situations are correctly identified, analyzed and illuminated with a creative approach to the problem.

Keywords: reflexive, independent, training, ability, creative ability, competence, intelligence.

Ma'lumki, axborot va bilimlar doirasi tez sur'atlar bilan kengayib borayotgan hozirgi sharoitda barcha ma'umotlarni faqat auditoriya masbg'ulotlarida talabalarga yetkazib berish va to'liq o'zlashtirilishiga erishish juda qiyin. Zero kadrlar tayyorlash

milliy dasturida belgilangan asosiy vazifalardan biri chuqur nazariy va amaliy bilimlar bir qatorda tanlagan sohasi bo'yicha mustaqil faoliyat ko'rsata oladigan, o'z bilimi va malakasini mustaqil ravishda oshirib boradigan, masalaga ijodiy yondashgan holda muammoli vaziyatlarni to'g'ri aniqlab, tahlil qilib, sharoitga tez moslasha oladigan mutaxassislarni tayyorlashdan iboratdir. Talaba mustaqil ravishda shug'ullansa va o'z ustida tinimsiz ishlasagina bilimlarni chuqur o'zlashtirishga erishishi mumkin bu esa biz pedagoglarni asosiy maqsatimiz. Asosiy bilim ko'nikma va malakalar mustaqil jarayonidagina shakllanadi, mustaqil faoliyat ko'rsatish qobiliyati rivojlanadi va ijodiy ishlashga qiziqish paydo bo'ladi. Talabalarning mustaqil ta'lim olishlarini rejalashtirish, tashkil qilish va buning uchun zaruriy shart-sharoitlarni yaratish, dars mashg'ulotlarida talabalarni o'qitish bilan bir qatorda ulami ko'proq o'qishga o'rgatish, bilim olish yo'larini ko'rsatish, mustaqil ta'lim olish uchun yo'lanma berish oliy ta'lim muassasasining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Aynan mazkur maqolada talabalarni mustaqil o'quv faoliyatini tashkil qilishda reflektiv ta'lim metodlarining o'rni, ahamiyati ko'rsatib o'tiladi. Eng muhim jihati o'qitish jarayonida mazkur ta'limiy metodlarni qo'llash talabalarda ilmiy nazariy dunyoqarash, fikrlash malakalari mutaxassisliklariga doir zamonaviy bilimlarni egallashlariga zamin hozirlaydi. Shuning bilan birga shaxsni o'zini o'zi anglashi bilan bog'liq sifatlarini rivojlanishiga xizmat qiladi. Zamonaviy refleksiya psixologiyasi tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ta'lim tizimda ta'lim oluvchilarning reflektiv kompetensiyalarini rivojlantirish uchun reflektiv ta'lim muhitini yaratish zarur hisoblanadi. Chunki bu orqali kasbiy o'zini o'zi anglash va shaxsiy professionallikni anglashda muhim ahamiyat kasb etgan kasbiy o'zini o'zi namoyon qilish jarayoni amalga oshiriladi. Ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish muammolari bo'yicha izlanish olib borayotgan olimlar va amaliyotchilarning fikriga ko'ra, ta'lim oluvchilarda reflektiv madaniyatni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Reflektiv madaniyat orqali shaxs o'z tajribasining mazmunini anglaydi, o'z faoliyatini tahlil qilish, baholash, korreksiya qilish va rejalashtirish imkoniyatiga ega boiadi. Mutaxassislarda reflektiv madaniyatni integral xususiyat sifatida shakllantirishda kasbiy refleksiyaning quyidagi dinamik tarkibiy qismlarini yuzaga keltirish zarur hisoblanadi:

- reflektiv tayyorgarlik;
- reflektiv qobiliyat;
- reflektiv ijodiy imkoniyat.
- reflektiv kompetentlik.

Ta'lim sifatini oshirish maqsadida hozirgikundagi yangi pedagogik metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq xisoblanadi. Bunday texnologiyalar hozirgi kunda juda ko'payib ketdi, lekin bu texnologiyalarni xar bir pedagog o'z fanidan kelib chiqib ulardan oqilonafoydalanishi kerak. Reflektiv tayyorgarlik o'zini o'zi anglash, o'zini

o‘zi rivojlantirish va o‘zini shaxs sifatida namoyon qilish mexanizmlarini aniqlashtirish va umumlashtirishda ko‘zga tashlanadi. Bu texnologiya xaqida juda ko‘plab dunyo olimlari o‘z fikrlarini bildirganlar. Refleksiv tayyorgarlikning ko‘rsatkichi bo‘lib, shaxsning har qanday vaziyat va holatlarda faoliyat ko‘rsatishi hisoblanadi. S.Yu.Stepanov tomonidan refleksiv tayyorgarlikni tashkii qiluvchi tarkibiy qismlari sirasiga emotsional, intellektual, motivatsion va xulq-atvorlarni kiritadi. Ta’kidlash joizki, refleksiv qobiliyatlar shaxsda o‘zini o‘zi rivojlantirish uchun shart-sharoit yaratadi. Shuningdek, yangi kasb cho‘qqilarini egallashga kasbiy rivojlanishiga o‘zini o‘zi nazorat qilishiga hamda tanlagan kasbiga nisbatan ijodiy yondashishga yordam beradi. Ular shaxsni shaxs sifatida rivojlanishiga va tevarakat-rof bilan munosabatlarini yaxshilashga ta’sir ko‘rsatmay qolmaydi. Ayniqsa, refleksiv qobiliyatlar rivojlanishi shaxsda adekvat o‘z-o‘ziga baho berish, o‘zini o‘zi yuqori darajada boshqarish va o‘z xatti-harakatlarini nazorat qila olish qobiliyatlarining taraqqiy etishiga imkoniyat yaratadi. Refleksiv-innovatsion metodlar o‘quvchilarning ta’lim olish motivlarini kuchaytiradi hamda fikrlash qobiliyatini oshiradi. Natijada o‘zini o‘zi rivojlantirishga ijodiy imkoniyatidan samarali foydalanishga shart-sharoit yaratadi. A. Buzemannning sharofati bilan refleksiya fenomenini psixologiya fanining maxsus o‘rganish predmetiga aylandi. U refleksiyani “tashqi olamdagi har qanday kechinmalarni o‘zining ichki olamiga ko‘chirish” sifatida talqin qilgan va psixologiya fanining maxsus refleksiv jarayonlar va ongni o‘rganadigan refleksiya psixologiyasi deb ataladigan sohasini ajratish kerakligini taklif qiladi. Rus psixologiyasida refleksivlikni o‘rganishga B.G.Ananov, L.S.Vigotskiy, S.L. Rubinshteynning ishlarida asos solingan. Olimlar refleksiyani o‘zini o‘zi anglash va psixikaning rivojlanishini tushuntiruvchi tamoyil sifatida talqin etishadi. Refleksiya-bu faoliyatning tarkibiy komponenti (L.S.Vigotskiy, A.N.Leontev va boshqalar). Refleksiya tufayli amalga oshirilayotgan faoliyat ichki rejada aks ettiriladi, bu sub’ektga kuzatish, tartid qilish yoki o zgartirish uchun material hisoblanadi. Refleksiya faoliyatni nafaqat ichki, balki tashqi rejada ham takomillashtirish imkonini beradi. Shuningdek refleksiya insonga rivojlangan intellektning muhim tarkibiy qismi sifatida o‘zining tashqi olam bilan predmetliijtimoiy munosabatlarini tahlil qilish, mushohada yuritish va qayta fikrlash qobiliyatini beradi. Shunday qilib, L.S.Vigotskiy, S.L.Rubinshteyn, A.N.Leontev va boshqa mualliflarning ishlarida refleksiya kognitiv, genetik, shaxsiyatli va kommunikativ jihatlardan o‘rganilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Абулханова-Славская К.А.- Способност сознания личности как субъекта жизни // Мир психологии. 2006. №2.
2. Анисимов О.С. Субъектная рефлексия в игромоделировании и ее понятийное обеспечение. М., 2012. 382 с.
3. Артюшина Л.А. Дидактические средства включения рефлексивных умений шкодников в содержание образования. Дис.... канд.пед.н. Н.- Новгород. 2008. 173 с.
4. Богин В.Г. Обучение рефлексии как способ формирования творческой личности // Современная дидактика: теория - практике / Под ред. И.Я. Лернера, И.К. Журавлева. М.,1993. 176 с.
5. Вулфов Б.З. Рефлексия: учит, управляя // Мир образования. 1997. № 1. С. 63-64.
6. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. М.: ИНТОР,1996. 544